

szerve, többek közt osztályvonatkozások miatt, távo! tart magától, miután ez a tollforgató réteg egyebek közt nem az ő osztályilluzióit szolgálja. Hogy ez a távo!tartás u. n. esztetikai okokból is történik, ez a konkrét helyzeten nem változtat, sőt a konkrét helyzetre világít, hogy ez az irodalom ellenére a kizárólag önmagát tekintő irodalomnak — lehet, él, sőt ahogy mondani szokták „virágozik“. Virágozik a virágok természetességével, alulról ható nedvekből, a kispolgárság esztetikai nivót alig követelő igényeiből, némi pluszsal is rendelkezve a „hivatalos“ irodalom jelenségeivel szemben. Ez a plusz a korszerűsége való törekvés. Persze ez a korszerűség szociológiai értelemben korántsem valódi. Viszont a kispolgár, indítékainál fogva, ebben a vonatkozásban nem is kíván igazi valódiságot. Ez a másodlagos korszerűség fűti Zomora S. János utópisztikus regényét (Az utolsó orkán, Kolozsvár, 1934) a „haldokló világról.“ Ez a korszerűség jelenik meg a zsidókérdés súrlásával Szabó Imre regényében (Toledó, Kolozsvár, 1934). Korszerű kérdéseket vet föl A földalatti hármak című kollektív-regény, aminek a fejezeteit kilenc erdélyi író bonyolította. (Ennek a könyvnek szociológiai vonatkozását az előszavát író Tamási Áron tisztázza.) A korszerűség e szorgalmazásában nem hiányznak az erdélyi irodalmi megnyilvánulások e vonaláról a költők sem. Salamon László, tragikomikus eposza (Rettenetes Adolf, Kolozsvár, 1934) Hittelen keresztül talál korszerű témát. A korszerűség vonatkozását csak Gara Ákos kötete (Napkelte! napnyugtáig, Kolozsvár, 1934) kerüli meg az újabban megjelent könyvek közül. Ez a kötet azonban egy élet eredeti és fordított munkájának a szemelvénye s formailag félreismerhetetlen rajta a korbélyeg. — Jellemző vonás ez a korszerűség s nem véletlen, hogy ez a vonatkozás (ha nem is valódi kiképzésben, de) jelentkezik ezekben a kiadványokban. Jelentkezik, mert az önkiadás vonaláról ez az irodalom szükségszerű érzékenységgel keresi a közönséget, vagy legalább is azokat az eszméket, amelyek felfogása szerint megközelítendő olvasó rétegében élnek. Sajátos irodalom ez. Az u. n. kritikusok nem vesznek tudomást róla, a könyvkereskedő nem árulja, az irodalmi társaságok nem törődnek vele, olvasója nem azzal a káprázattal veszi kézbe, ahogy a fémjelzett kiadó, vagy irodalmi tömörülés kiadványát. Mégis van. Energiák terméke. Nyomdák és szerzők (főleg nyomdák) jövedelme. Ideológiai és szociológiai vonatkozásaiak teljes tisztázása a polgári irodalom mai szakaszának értelmezése szempontjából is mindinkább halaszthatatlan.

(Nagyenyed)

Bolyai Zoltán

L A P O K , F O L Y Ó I R A T O K

OLASZ AKTUALITÁSOK

A fasiszta folyóiratok kedvence témája az „új kultúra“. Az *IL SAGGIATORE* pl. egyre másra előveszi. Legutolsó számában olvasuk: „az új kultúra nem türelmes. A modern embernek abszolút módon kell bízni azokban az eszmékben, amiket kifejez; nem ismerheti el, hogy más eszme... helyes lehet... Az elmondottak alapján állíthatjuk, hogy az új kultúra konstruktív. De meg kell rögtön jegyezni, hogy a „konstruktívítás“ diplomáját csak azoknak adhatjuk ki, akik orthodox módon haladnak a rendszeresség nagy útján, akik úgy építenek, ahogy azt az elismert Egyháznál láttuk...“

A RETROSCENA vezércikkben számol be egy Palermóban tartott előadásról. Az előadás „témája”, — írja ez a folyóirat, — „fontos és aktuális: A fasiszta szellemű Kelet és Nyugat. Izgalmas és kényes téma ez manapság. Németország, a legyőzött nemzet Kelet felé néz; a francia reakció a nyugati európai civilizációt akarja megmenteni; a bolsevik Oroszország pedig minden nyugatosító politikát szétrombol; Amerika standardizált élete megsemmisíti a családot és a költészetet. Ime ezek jelzik az emberiség kétségbeejtő helyzetét... Csak a fasiszta Olaszországnak vannak pontos céljai. Róma visszanyeri univerzális funkcióját: összeköti Keletet a Nyugattal...”

Az IL CANTIERE aktuális napi kérdésekkel foglalkozik s mi lehet aktuálisabb a fasiszta Olaszországban, mint a parlamentarizmus és a népképviselési kérdés. A régen hangoztatott fasiszta jelszó értelmében, hogy a parlamentarizmust, mint a liberális állam egyik csökkenését a fasizmus megszünteti, cselekedni is kellett volna, de mert ezt a fasiszta rezsim elmulasztotta, ill. nem tehetette meg, mert ez a fasizmussal összeegyeztethetetlen, ezért most ezt mondják: „Az új olasz parlament különösen érdekes. Nem lehet eléggé kihangsúlyozni, hogy ez az utolsó ülészak, amely még a parlamentarizmus jegyét magán viseli... Utána valami más, egy egészen különböző és abszolút új jön: az új olasz alkotmány jellegzetessége...”

A legújabb olasz folyóirat, a LO SCHEMA vezércikke Mussolini és a forradalom címen ilyeneket ír: „Mussolinét tanulmányozni annyit tesz, mint megérteni, szeretni őt, mert aki őt szereti az követi is őt.” (Az „őt” az olasz szövegben mindenütt feltűnő nagy betűtípussal van nyomva.) „Egy gondolkodó tanulmányozásánál, a gondolkodót bele kell illeszteni történelmi és kulturális környezetébe... Így kell eljárni Mussolini tanulmányozásánál is. Viszont szem előtt kell tartani, hogy Mussolini nem egyszerű „gondolkodó”, nem csupán „kultürember”, hanem a népé... és ezt napról-napra jobban elismerik.” Ezután Sorelt idézi a cikk: „A mi Mussolinink nem a szocialista normális típusa. Higyjétek el nekem: egy nap egy szent ezred élén látjátok majd, amint a karddal és az olasz dobogóval tisztelg. A 15. század olaszának típusa ő: condottiero”. A történelem igazolta Sorelt, Mussolini a vezér. S mi még azt is mondjuk: Mussolininek mindig igaza van és hozzáteszük: mert az igazsággal együtt jelentkezik Mussolini is. Mi Mussoliniben azt a valamit, vagy valakit látjuk, mely felülmúlja az ő fizikai és szpirituális megjelenését: látjuk történelmi alakját is, azt amit rendszerint zseninek nevezünk. De ő nem azokból a zsenikből való, melyekkel tele van a teuton pszichopatológia... Ő a tökéletes szociális ember zsenije...”

(Budapest)

(n. l.)

NÉMET EMIGRÁCIÓ

A legszentebb javakért — a német emigráció ellen! „Fehér fajok védjétek meg legszentebb javaitokat az emigrált írakkal szemben!": A NEUE DEUTSCHE BLÄTTER ilyen címmel adja közre a német kulturbarizmus legújabb dokumentumát, a német nemzeti írószövetség körlevelét a világ összes íróihoz, melyet Hanns Johst és Gottfried Benn jegyeznek. Elég, ha a következőt idézzük belőle: „Aki ma a haza kulturális értéke ellen foglal állást, az elárulja, hogy idegen számára az ébredő európai új formaakat, az elárulja, hogy nincs történelmi érzéke és így mint a népek közt lézengő kalandor lelepleződik... A német írószövetség azzal a kérelemmel fordul a többi né-